

EESTI KIRJANDUS UNGARI KEELES*

ANDRES BEREZKI

Ungaris tuntakse hästi Soomet, aga Eesti ja eesti kirjanduse osas valitseb ambivalentne suhtumine. Inimene tänavalt teab küll sugulaskeelt kõnelevat, vabadust armastavat väikest rahvast, kuid ei tea temast kuigi palju peale selle, et riik on EL-i ja NATO liige. Kirjandusest teadlikum inimene võib „Kalevipoja” kõrval mainida Anton Hansen Tammsaare, Jaan Krossi, Jaan Kaplinski, Arvo Valtoni, Andrus Kivirähki ja Tõnu Õnnepalu (Emil Tode) nime. Eriti viimasel poolsajandil on palju eesti ilukirjandusteoseid tõlgitud ungari keelde, kõrgetasemelised antoloogiad on pakkunud sissevaadet erinevatesse kirjandusžanridesse, aidates nii kaasa Eesti tuntu- maks muutumisele. Alljärgnev lühike kokkuvõte püüab valikkogude keskmesse asetamisega anda visandliku pildi sellest, millised eesti kirjandusteosed on ungari keeles ilmunud ja milline mulje võib nende põhjal olla kujunenud ungari lugejal.¹

Eesti kirjandusest ja eriti rahvaluulest andsid esimest korda ülevaate teadlased, eeskätt keeleteadlased, kellelt pärinevad ka mõned tõlked (nt Pál Hunfalvy, Béla Vikár²). Kahe maailmasõja vahelisel ajal toimus Ungari ja Eesti kirjandussuhetes kvaliteedimuutus: varasemad sporaadilised ülevaated ja tõlked vahetas välja korrapärane tähelepanu. Üha rohkem inimesi omandas Ungariski eesti keele, nende seas mitte üksnes keeleteadlased, vaid ka teiste teadusharude esindajad, muuhulgas kirjandusteadlased.

„Kalevipoeg”³ ilmus ungari keeles esimest korda 1929. aastal kultuuri- suhete hoidmises olulist rolli mängiva Aladár Báni tõlkes. Sellest trükist jäid välja sellised osad, mille kohta arvati, et need ei vasta täiesti kaasaja maitsele. Võrreldes originaaliga kasutas tõlkija märksa vähem alliteratsiooni, üritades seda kompenseerida paarisriimidega. Samuti seondub Aladár Báni nimega lühikese eesti kirjanduse valimiku „Az észt költészet virágai” („Eesti luule õied”)⁴ ilmumine 1940. aastal, milles peale 14 rahvalaulu võib ungari keeles lugeda Ernst Enno, Karl Eduard Söödi, Anna Haava, Gustav Suitsu, Marie Underi, Villem Ridala ja Henrik Visnapuu luuletusi. Peale selle ilmus Gyoma Kneri trükikojas kuuest köitest koosnev raamatusari A. H. Tammsaa-

* Artikli aluseks on ettekanne XI soome-ugri kirjanike kongressil augustis 2010 (vt Bereczki 2010).

¹ Uurali rahvaste ungari keelde tõlgitud kirjandusteosed algusest kuni 2004. aastani on kolme bibliograafiasse kogunud Jenő Jávori (vt Jávori 1975, 1995, 2004). Vt ka Radó 1962.

² Vt Hunfalvy 1871; eesti kirjandusest ja kirjanduslikust elust: I kd, lk 190–231. Eesti keeles on ilmunud Hunfalvy 2007; vt ka Hunfalvy 1857. „Kalevi-poeg. – Budenz-album. Budenz József XXV éves nyelvészeti múködése emlékére” („Kalevipoeg – Budenzi album. József Budenzi 25-aastase keeleteadusliku tegutsemise mälestuseks”, 1884). Tlk B. Vikár. [„Kalevipoja” 1. laul]; „Szalme. (Részlet „Kalevi-poeg” eszt eposzból) („Salme. (Katkend eesti eeposest „Kalevipoeg”)), 1884). Tlk B. Vikár.

³ Esimese rahvusvahelise fennougristide kongressi auks ilmus „Kalevipoeg” uuesti 1960. aastal, sisaldades siis juba varem välja jäänud peatükke.

⁴ Juba hulk aega varemgi olid ilmunud Aladár Báni eesti (ja soome) kirjanduse kokkuvõtted (vt nt Bán 1911).

re, Eduard Vilde, Friedebert Tuglase, August Gailiti, Mait Metsanurga ja Albert Kivikase teostest. Hulk lühemaid tõlkeid ja raamatututvustusi ilmus neil aastail ka ajakirjas Turán.⁵ Luuletaja, tõlkija ja kirjandusteadlase Géza Képesi huvi pöördus 1930. aastate lõpus Soome kõrval ka Eesti poole. 1944. aasta kevadel andis ta välja eesti kirjanduse antoloogia „Északi vártán. Észtkonaink irodalma” („Põhjamaist oodates. Meie eesti sugulaste kirjandus”), milles peale rahvalaulude ja „Kalevipoja” katkendite võis enam kui 120 leheküljel lugeda 25 autori teoseid Géza Képesi, Aladár Báni ja Elemér Virányi tõlkes.⁶

1940. aastate teisel poolel ja 1950. aastatel muutusid Eesti ja Ungari kontaktid uuesti üsna juhuslikeks, perifeerseks ja sama juhtus ka eesti kirjanduse tõlkimisega. Peamiselt ilmusid reisikirjad, mõned eesti kirjandusteosed jõudsid Ungarisse vene keele vahendusel.

Kvalitatiivne muutus toimus sulaaajal 1960. aastate teisel poolel. 1969. aastal ilmus Európa Könyvkiadó (Euroopa Kirjastuse) uue sarja esimese köitena Jaan Krossi koostatud „Az észtkonaink irodalom kistükre” („Väike eesti kirjanduse peegel”), mis tekitas suurt huvi ja andis mitmete tõlkijate kaasabil ligi 480 leheküljel ülevaatliku pildi eesti kirjanduse algusaegadest kuni 1945. aastani. Pärast seda hõivas väljaannetes tähelepanuväärse koha lühiproosa. Eesti jutustused, novellid ja lühiromaanid ilmusid mitmes köites (Európa Könyvkiadó) ja ka ajakirjades. Esmalt nägid trükivalgust Gábor Bereczki koostatud jutustustekogu „Előérzet. Mai észtkonaink” („Eelaimus. Tänapäevased eesti jutustused”), autoriteks Enn Vetemaa, Mati Unt, Mats Traat, Arvo Valton,⁷ seejärel aga koos Enn Vetemaa, Erni Krusteni, Mats Traadi, Mati Undi, Eno Raua, Jaan Krossi lühiromaaniga 540 leheküljel Győző Fehérvári valikul: „A bálvány. Mai észtkonaink” („Puujumal. Tänapäeva eesti lühiromaanid”).

IV rahvusvahelise fennougristide kongressi auks anti 1975. aastal välja XX sajandi eesti lüürikat sisaldav köide „Észtkonaink líra” („Eesti luuletajad. Kahekümnenda sajandi eesti lüürika”). Ligi 650-leheküljelises valikus võib lugeda 39 luuletaja värsse Gustav Suitsust Jaan Kaplinski ja Hando Runnelini. Pea kõigis enam kui tosinas teost tutvustavas kirjutises rõhutati, et sarnaselt köitele „Väike eesti kirjanduse peegel” õnnestus töösse kaasata väljapaistvaid ungari luuletajaid, kes enamasti töötasid toortõlgete põhjal. József Tornai juhhib tähelepanu eesti lüürika avatusele ja selle sidemetele rahvaluulega. Teostest toob ta esile märksõnad *öö*, *sirel*, *meri* ja *kaljud*, kuid märgib, et eestlased on alid irooniale, groteskile ja abstraktsusele. Nende luulet iseloomustab põhjamine sitkus ja karmus, ent lume ja talve metafooride varjus hõõguvad tuli ja tunde puhangud (Tornai 1975: 3). László Fábián peab eesti lüürika kõige väljapaistvamaks esindajaks Marie Underit, kelle Géza Képes paigutab Sappho järel maailma naisluuletajate seas teisele kohale (Fábián 1976: 10). Nimetatud köitest puuduvad veel Viivi Luik,

⁵ Sellest detailsemalt vt A Turán ... 2002. Peale ajakirja Turán ilmus artikleid eesti kirjandusest veel nt ajakirjades Észtkonaink ja Napkelet. Eesti näidendite lavastustest ja kuuldemängudest Ungaris vt Ildikó Sirató detailset ülevaadet: Sirató 2005a, 2005b.

⁶ Peale üldmainitute olid eesti kirjanduse tõlkijad ja populariseerijad toona veel József Györke, István Csekey, Mihály Jungerth, György Lakó, Béla Kálmán, Frigyes Lukinich, Zsigmond Simonyi.

⁷ 1971. aastal ilmus ungari keeles ka Friedebert Tuglase romaan „A kis Illimar” („Väike Illimar”), tõlkija Gábor Bereczki.

Jüri Üdi jt, kuid esindatud on Bernard Kangro, Kalju Lepik ja Uku Masing, kelle sattumine kogumikku tekitab vastukaja ka Eestis, kus tsensuur toona nende loominguga avaldamist ei lubanud.

Kaunis arvukalt ilmusid (ja ilmuvad ka praegu) eesti autorite teosed kõige erinevamate kirjandusajakirjades. Teemaatilistes numbrites on avaldatud ka nooremate autorite loomingut. Nimetagem ajakirju *Alföld*, *Jáskunság*, *Tiszatáj*, *Szovjet Irodalom*, *Nagyvilág*, *Parnasszus*, *Magyar Napló*, *Életünk*, *Finnugor Világ*, *Utunk*, *Igaz Szó*, *Palócföld*, *Credo ja Prae*.⁸

Győző Fehérvári toimetamisel ilmusid Európa kirjastuses 1974. aastal eesti draamad „Vacsora öt személyre. Mai észt drámák” („Õhtusöök viiele. Tänapäeva eesti draamad”), autoriteks Juhan Smuul, Villem Gross, Raimond Kaugver, Ardi Liives, Enn Vetemaa, ja seejärel 1980. aastal taas jutustused „A szélórló. Észt elbeszélők” („Tuulejahvataja. Eesti jutustused”), milles on 30 teost 27 autorilt. Retsensioonides said enim tunnustust Mari Saat,⁹ Mati Unt ja Arvo Valton. Valtoni loominguga valik „A hurok és más elbeszélések” („Silmusid ja teisi jutustusi”) ilmus muide juba 1974. aastal.

Péter Domokos tõi tema teoses välja gogollikke, kafkalikke ja bulgakovlikke jooni, samal ajal kui Mihály Czine arvates analüüsivad need novellid kirglikult inimlikke väärtusi ja valavad sõnadesse autori hirmu, kas inimene suudab jääda inimeseks. Arvo Valtoni novellid nägid trükivalgust hiljemgi (2005) Béla Jávorszky ja Győző Fehérvári tõlkes („Végijáték” – „Lõppmäng”). Tema luuletused ilmusid 2008. aastal János Puzstay vahendusel („Tuhat aastat on valgus mind kandnud. Valitud värsid – Ezer évig hordott engem a fény. Válogatott versek”); luuletused, miniatuurid ja aforismid aga László Balla ja Miklós Antonenkó tõlkes: „Felismerés. Versek. Miniatúrok. Aforizmak” („Áratundmine. Värsid. Miniatuurid. Aforismid, 2009).

Tänu Győző Fehérvárule oli eesti kirjanduse tutvustamisel Ungaris oluline roll ka raadiokuuldemängudel (nt Ardi Liives, Raimond Kaugver, Juhan Smuul).

Eraldi artikli võiks pühendada Jaan Krossi romaanide (eriti „Keisri hullu”) ¹⁰ retseptioonile, ent rääkima peaks ka A. H. Tammsaare¹¹, Eduard Vilde¹², Mati Undi¹³ ja teiste autorite vastuvõtust Ungaris. Koondkogudes

⁸ Eraldi artikkel tasuks kirjutada sellestki, kuidas on eri autorid tutvustanud eesti kirjandust. Piirdugem siinkohal mõne autori nimetamisega: Árpád Göncz, Péter Domokos, Mihály Czine, János Puzstay, János Elbert, Péter György, Tamás Tarján, János Pilinszky, Béla Kálmán, Ágnes Gereben, Béla Jávorszky, György Radó, Pál E. Fehér, Vilmos Voigt, Károly Árpás, Róbert Falus, Domokos Varga, Endre Gombár, József Tornai, Ákos Szilágyi, Pongrác Galsai, Jenő Kiss, Tibor Cseres, Edgár Balogh jpt. Antoloogia ilmus ka Tallinna kunagises sõpruslinnas Szolnokis: „Irodalom Esztországbán” („Kirjandus Eestis”), 1976.

⁹ Autori lühiromaanidest ja jutustustest ilmus ka eraldi köide: „Katasztrófa” (Saat 1986).

¹⁰ „A cár örültje” („Keisri hull”, 1983a); „Négy monológ Szent György ürügyén” („Neli monoloog Püha Jüri asjus”, 1977); „Menny-kő” („Taevakivi”, 1978); „A marcipánmester” [„Martsipanimeister”] („Mardileib”, 1983b); „Martens professzor elutazása” („Professor Martensi árasoit”, 1989).

¹¹ „Pokoltanya új sátánja” („Põrgupõhja uus Vanapagan”, 1959); „Orcád verítékével” [„Pahelligis”] („Tõde ja õigus”, 1967); „Sötét sziklák” [„Tumedad kaljud”] („Kõrboja peremees”, 1970); „Pünkösdvásárnap” („Pähkclipüha”, 1978); „Judit – Juudit” (1999).

¹² Vilde üks loetumaid romaane „Mäeküla piimamees” on ilmunud kahes väljaandes: „A hegyfalvi tejesember” („Mäeküla piimamees”), tõlkinud Aladár Bán (1933); „Aki eladta a feleségét” [„See, kes müüs oma naise”], tõlkinud Béla Kálmán (1967).

¹³ „Ószi kavargás” [„Sügisene segadus”] („Sügisball”, 1983); „Ők beszélnek, mi hallgatunk” („Räägivad ja vaikivad”, 2007).

ilmus hulk eesti rahvaluuletekste,¹⁴ kuid ka muinasjutte ja noorteromaane, 1985. aastal anti välja „Kalevipoja” uus tõlge.

Alates 1960. aastatest algas eesti kirjanduse ilmumises Ungaris niisiis erakordselt viljakas periood. Õnnelikul kombel olid siis olemas ka asjatundlikud toimetajad ja tõlkijad Gábor Bereczki, Győző Fehérvári ja Béla Kálmán).

1980. aastate lõpus vähenes terveks aastakümneks Ungaris ilukirjandusteoste väljaandmine, sh ka eesti kirjanduse ilmumine.¹⁵ Pärast seda aga algas vanade tõlkijate kõrval János Pusztay¹⁶ ja Béla Jávorszky¹⁷ aktiivne tõlkijatöö ajajärk. Üksteise järel, lausa üksteisega võisteldes, ilmusid uued köited, lisandusid noored tõlkijad (nt Móni Segesdi¹⁸, Bence Patat¹⁹, Krisztina Lengyel Tóth) ja trükivalgust nägid uued valikkogudki. Kunagise Soome ja Eesti suursaadiku Béla Jávorszky valikul ilmus 2006. aastal kaasaegset eesti proosat sisaldav antoloogia „Éjszakai ügyelet. Modern észt elbeszélések” („Õövalvel. Kaasaegsed eesti jutustused”), milles on esindatud Jaan Unduski, Karl Ristikivi, Jaan Krossi, Arvo Valtoni, Mats Traadi, Mati Undi, Maimu Bergi, Eeva Pargi, Mari Saadi, Ervin Öunapuu ja Andrus Kivirähki teosed. Järgmisel aastal avaldati aga János Pusztay kakskeelses Szombathely sarjas endise Austria ja Ungari Eesti suursaadiku Toivo Tasa valikul novellid ja lühiromaanid „Történelem és idő. Mai észt elbeszélések” („Ajaluugu ja aeg. Tänapäevased eesti jutustused”), autoriteks Jüri Üdi, Aarand Roos, Kersti Merilaas, Jaak Jõerüüt, Rein Saluri, Viivi Luik ja Tiia Toomet.

2000. aastate alguses ilmus Szombathelys kaks mahukat ülevaadet XX sajandi eesti luulest (40 autorit) ja sajandilõpu lühiproosast (17 autorit) Mai Kiisk-Bereczki valikul ja toimetamisel, kes pälvis selle töö eest Eesti Kultuurkapitali tõlkeauhinna.²⁰ Tunnustatud tõlkijate kõrval oli mõlemas

¹⁴ „Nappél és éjfé” („Südapäev ja südaöö”, 1972); „Hozott isten, holdacska! Finnugor varázsígék, imádságok, siratók” („Tere-tere, kuukene! Soome-ugri loitsud, palved, itkud”, 1979); „Földisten leánykérőben. Finnugor mitológiai és történeti énekek” („Maavaim kosjas. Soome-ugri mütoloogilised ja ajaloolised laulud”, 1982); „Finnugor-szamojéd (uráli) regék és mondák” („Soome-ugri ja samojeedi (uurali) muistendid”, I–II kd, 1984); „„Hét határon hallik húros daru hangja.” Morzsák az uráli nyelvcsaládhoz tartozó népek irodalmából és életéről” („Killukesi uurali keeleperesse kuuluvate rahvaste kirjandusest ja elust”). Öppematerjal (1994).

¹⁵ 1998. aastal ilmus uuesti kaks romaani: Viivi Luige „A történelem szépsége” („Ajaloo ilu”) ja Emil Tode „Határország” („Piiririik”).

¹⁶ Peale „Folia Estonica” sarja on János Pusztay teinud palju ka eesti ilukirjanduse väljaandmise heaks sarja „Minoritates Mundi – Literatura” loomisega. Selles sarjas on ilmunud A. H. Tammsaare, Mati Undi ja Arvo Valtoni teosed, samuti Mehis Heinsaare „Pál úr krónikái” („Härä Pauli kroonikad”, 2004).

¹⁷ Peale ajakirjas Magyar Napló ilmunud paljude eesti teoste tõlgete on Béla Jávorszky valinud ja toimetanud ka Jaan Kaplinski luuletustest ja Jaan Krossi jutustustest koostatud köited: Jaan Kaplinski „Meztelen juharcfák” („Raagus vahtrad”, 1999); Jaan Krossi „A hamutartó és más elbeszélések” („Tuhatoos ja teised jutustused”, 2003).

¹⁸ Tema suurepärase tõlkes on muuhulgas ilmunud ka järgmised teosed: Andrus Kivirähki „Ördögös idők” („Rehepapp”, 2004), mis Budapestis ka lavale seati; Jaan Kaplinski „A szem. Hektor” („Silm. Hektor”, 2002); Emil Tode „Hercegisasszony” („Printsess”, 2006); Andrus Kivirähki „Sári, Samu és a titkok” („Sirlil, Siim ja saladused”, 2008).

¹⁹ 2003. aastal ilmus tema tõlkes Jaan Kaplinski „A jég és a Titanic. A jég és a hanga” („Jää ja Titanic. Jää ja kanarbik”).

²⁰ „Harangok halk kondulása. „Kellade hellus”. Huszadik századi észt líra” I–II (2000). Valik annab ülevaate alates Juhan Liivi, Ernst Enno ja Gustav Suitsu teostest kuni Emil Tode, Hasso Krulli ja Karl Martin Sinijärve luuleni. „Bábjából kikelő pillangó” („Kookonist kooruv liblikas”). Minták a századvégi észt rövidprózából” („Näiteid sajandilõpu eesti lühi-

kogumikus ruumi ka alustajatele. Aastal 2009 ilmus Szegedis ajakirja *Pluralica*²¹ esimese (topelt)numbrina viimase 20 aasta eesti kirjandust ja kujutavat kunsti tutvustav enam kui 400-leheküljeline köide. Noorte toimetajate tunde- ja mõttemaailma peegeldav valik on ungari ajakirjades pälvinud üldiselt üsna positiivset vastukaja. Köite eriline väärtus peitub selles, et töösse õnnestus kaasata palju noori tõlkijaid ning peale loomingu võime lugeda ka ülevaateid tänapäeva eesti kirjandusest ja autoritest.

Eesti kirjanduse kohta Ungaris võime öelda, et alates 1960. aastatest on tingimuste õnneliku kokkulangemise tulemusena ilmunud arvukalt kirjanduslikke antoloogiaid. Kui poliitiliselt avanes võimalus teoste väljaandmiseks, leidis asjatundlikke ja innukaid koostajaid, tõlkijaid ja kirjastusi, lisaks õnnestus toortõlgete abil töösse kaasata väljapaistvaid kirjanikke ning luuletajaid. Eesti kirjanduse vastu on olnud huvi, sest eesti kirjandusel on ungari lugejale midagi öelda. Ilmunud valikkogude ja muude teoste põhjal võib eesti kirjandusest huvituv ungari lugeja ka ilma eesti keele oskuseta saada sellest usaldusväärse pildi.

Kirjandus

A bálvány. Mai észk kisregények. Koost G. Fehérvári. Tlk G. Bereczki, G. Fehérvári, B. Kálmán, Z. Rab. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1973.

A szélórló. Észk elbeszélők. Koost G. Fehérvári. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1980.

Az észk irodalom kistükre. Koost J. Kross. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1969.

Az észk költészet virágai. Tlk A. Bán. Budapest: Stephaneum, 1940.

A Turán című folyóirat 1913, 1917–1918, 1921–1944 finnugor mutatója. Koost E. Egey, toim E. Szij. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2002.

Bábjából kikelő pillangó. Minták a századvégi észk rövidprózából I–II. Koost ja toim M. Kiisk-Bereczki. *Minoritates Mundi – Literatura*. Szombathely: BDTF, 2002.

Bán, Aladár 1911. Finnek és észtek. Az észk irodalom. – *Egyetemes irodalomtörténet*, IV kd. Toim G. Heinrich. Budapest: Franklin Társulat, lk 108–145.

Bereczki, András 2010. Virolainen kirjallisuus unkariksi. – *Vesilinnun siivet*. XI kansainvälinen suomalais-ugrilainen kirjallisuuskongressi. Toim K. Sallamaa. Helsinki: M. A. Castrénin seura, lk 91–94.

Éjszakai ügylet. Modern észk elbeszélések. Koost B. Jávorszky, tlk G. Fehérvári, B. Jávorszky. Budapest: Nagyvilág Könyvkiadó, 2006.

proosast”) I–II (2002). Valik algab Jaan Krossi ja Mats Traadi novellidega ning lõpeb Kati Murutari, Mehis Heinsaare ja Mihkel Samaruütlil teostega.

²¹ *Pluralica* 2009, nr 1–2, peatoimetaja Gergely Lőrincz. Üle 30 autori teosed on tõlkinud enam kui tosin (peamiselt) noort tõlkijat. Gergely Lőrinczi ja Ádám Gaborjáki toimetamisel ilmus aasta hiljem veel üks *Pluralica* köide: Tõnu Õnnepalu ja Lauri Sommeri „Hangolás: észk költők verses beszélgetése” („Häälestus: eesti luuletajate värsside vestlus”), tõlkijateks Attila Jász ja Tibor Weiner Sennyei. Kirjandusajakirjas *Prae* (2010, nr 43, külalistoimetaja Reet Klettenberg) ilmus hiljuti huvitav valik, kus peale Tuglase preemiaga pärjatud novellide (autoriteks Mehis Heinsaar, Andrei Hvostov, Ilmar Jaks, Jüri Tuulik, Armin Kõomägi ja Jürgen Rooste) võib lugeda ka luuletusi (Hasso Krull, fs, Kalju Kruusa, Maarja Kangro). Valitud novellidest kirjutab ülevaate Jaanus Vaiksoo. Peale selle leiame ajakirjast arvustusi ungari keelde tõlgitud eesti teostest. 2010. aastal ilmus ka üks romaan: Sass Henno „Itt jártam. Az első letartóztatás” („Mina olin siin. Esimene arest”), tõlkija Nóra Rác.

- Előérzet. Mai észt elbeszélők. Koost G. Bereczki. Modern könyvtár. Próza 168. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1969.
- Északi vártán. Észt rokonaink irodalma. Toim G. Képes. Budapest: Stádium, 1944.
- Észt költők. Huszadik századi észt líra. Koost ja toim G. Bereczki, M. Kiisk-Bereczki, G. Fehérvári. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1975.
- F á b i á n, László 1976. Földgömb – matrózvállon. – Élet és Irodalom, nr 3, lk 10.
- Finnugor-szamojéd (uráli) regék és mondák, I–II kd. Koost ja toim P. Domokos. Budapest: Móra Könyvkiadó, 1984.
- Földisten leánykérőben. Finnugor mitológiai és történeti énekek. Koost G. Bereczki, tlk D. Tandori. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1982.
- Harangok halk kondulása. Huszadik századi észt líra. I–II. Koost ja toim M. Kiisk-Bereczki. Minoritates Mundi – Literatura. Szombathely: BDTF, 2000.
- H e i n s a r, Mehis 2004. Pál úr krónikái. Tlk O. Fábrián, B. Herczeg, V. Tóth. Minoritates Mundi – Literatura. Szombathely: BDTF.
- H e n n o, Sass 2010. Itt jártam. Az első letartóztatás. Tlk N. Rác. Budapest: Silenos Kiadó.
- „Hét határon hallik húros daru hangja.” Morzsák az uráli nyelvcsaládhoz tartozó népek irodalmából és életéről. Koost K. Nagy. Budapest: Faunus, 1994.
- Hozott isten, holdacska! Finnugor varázsigék, imádságok, siratók. Koost G. Bereczki. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1979.
- H u n f a l v y, Pál 1857. Az eszt vagy viró irodalomról. – Magyar Akadémiai Értesítő, XVII ak, lk 1–22.
- H u n f a l v y, Pál 1871. Utazás a Balt-tenger vidékein I–II. A Magyar Nemzet Családi Könyvtára. Pest: Ráth Mór.
- H u n f a l v y, Pál 2007. Reis Läänemere provintsides. Tlk P. Toomet. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Irodalom Észtországban. Koost I. Szabó. Szolnok: Damjanich János Múzeum, 1976.
- J á v o r i, Jenő 1975. A finnugor népek irodalmának bibliográfiája I. Budapest: Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.
- J á v o r i, Jenő 1995. Az uráli népek irodalmának bibliográfiája (1975–1994). Az Uralisztikai Tanszék Kiadványai 5. Szombathely: BDTF.
- J á v o r i, Jenő 2004. Az uráli népek irodalmának bibliográfiája (1995–2004). Uralisztikai Tanulmányok 13. Budapest: ELTE BTK Finnugor Tanszék.
- Kalevi-poeg. – Budenz-album. Budenz József XXV éves nyelvészeti működése emlékére. Tlk B. Vikár. Budapest: Akadémiai Könyvkereskedés, 1884, lk 14–25.
- Kalevipoeg. Az észtek nemzeti eposza. Tlk A. Bán. Budapest: La Fontaine Társaság, 1929.
- Kalevipoeg. Észt nemzeti eposz. Tlk A. Bán. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1960.
- Kalevipoeg. Észt hősnék. Tlk Z. Rab. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1985.
- K a p l i n s k i, Jaan 1999. Meztelen juharfák. Koost B. Jávorszky. Magyar Napló Könyvek. Budapest: Széphalom Könyvműhely.
- K a p l i n s k i, Jaan 2002. A szem. Hektor. Tlk M. Segesdi. Budapest: Kijárat Kiadó.
- K a p l i n s k i, Jaan 2003. A jég és a Titanic. A jég és a hanga. Tlk B. Patat. Budapest: Korona Kiadó.
- K i v i r ä h k, Andrus 2004. Ördögös idők. Tlk M. Segesdi. Polar Könyvek.

- Kivirähk, Andrus 2008. Sári, Samu és a titkok. Tlk M. Segesdi. Budapest: Cerkabella Könyvkiadó.
- Kross, Jaan 1977. Négy monológ Szent György ürügyén. Tlk Z. Rab. Budapest: Magyar Helikon – Európa Könyvkiadó.
- Kross, Jaan 1978. Menny-kő. Kisregények. Tlk J. Elbert. Budapest: Magvető Könyvkiadó.
- Kross, Jaan 1983a. A cár örültje. Tlk G. Bereczki. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Kross, Jaan 1983b. A marcipánmester. Tlk J. Kucsera. Budapest: Móra Könyvkiadó.
- Kross, Jaan 1989. Martens professzor elutazása. Tlk G. Bereczki. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Kross, Jaan 2003. A hamutartó és más elbeszélések. Koost B. Jávorszky. Budapest: Széphalom Könyvműhely.
- Lui k, Viivi 1998. A történelem szépsége. Tlk G. Bereczki. Budapest: Osiris 2000.
- Napfél és éjfél. Finnugor nyelvrokonaink népköltészete. Koost ja tlk G. Képes. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1972.
- Radó, György 1962. Eesti kirjandus Ungaris. – Keel ja Kirjandus, nr 4, lk 233–239.
- Saat, Mari 1986. Katasztrófa. Tlk U. Bereczki, G. Fehérvári, Á. Linka. Modern könyvtár. Próza 540. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Sirató, Ildikó 2005a. Színház északi fényben. Észt és finn színháték magyar színpadon / Theatre in the Northern Light. Estonian and Finnish Theatre on Hungarian Stages (näitusekataloog). Budapest.
- Sirató, Ildikó 2005b. Sukulaiset parrasvaloissa. Suomen ja Viron teatteri Unkarilaisilla näyttämöillä. Budapest.
- Szalme. (Részlet „Kalevi-poeg eszt eposzból). Tlk B. Vikár. – Irodalmi Lapok, 1884, nr 1, lk 5–6.
- Tammsaare, Anton Hansen 1959. Pokoltanya új sátánja. Tlk Ö. Lavotha, J. Erdódi. Budapest: Kossuth.
- Tammsaare, Anton Hansen 1967. Orcád veritékével. Tlk G. Bereczki. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Tammsaare, Anton Hansen 1970. Sötét sziklák. Tlk G. Bereczki. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Tammsaare, Anton Hansen 1978. Pünkösdsvasárnap. Koost G. Bereczki, tlk G. Bereczki, B. Kálmán. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Tammsaare, Anton Hansen 1999. Judit – Juudit. Tlk G. Bereczki. Minoritates Mundi – Literatura. Szombathely: BDTF.
- Tode, Emil 1998. Határország. Tlk R. Pusztai. Budapest: Osiris 2000.
- Tode, Emil 2006. Hercegisasszony. Tlk M. Segesdi. Budapest: József Attila Kör – L'Harmattan Kiadó.
- Tornai, József 1975. Három költői antológia. – Könyvvilág, nr 12, lk 3.
- Tuglas, Friedebert 1971. A kis Illimar. Tlk G. Bereczki. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Történelem és idő. Mai észt elbeszélések. Tlk G. Bereczki, M. Ilves, K. L. Tóth, J. Pusztay, M. Segesdi. Minoritates Mundi – Literatura. Szombathely: BDTF, 2007.
- Unt, Mati 1983. Őszi kavargás. Kisregény. Tlk G. Fehérvári. Modern könyvtár. Próza 466. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Unt, Mati 2007. Ők beszélnek, mi hallgatunk. Tlk G. Fehérvári. Minoritates Mundi – Literatura. Szombathely: BDTF.

- Vacsora öt személyre. Mai észt drámák. Koost G. Fehérvári. Tlk G. Bereczki, G. Fehérvári, I. Földeák, L. Maráz. Modern könyvtár. Dráma 321. Budapest: Európa Könyvkiadó, 1976.
- Va i k s o o, Jaanus 2010. Tuglas nyomában. Észt novellák a Prae-ben. – Prae, nr 43, lk 75–80.
- V a l t o n, Arvo 1974. A hurok és más elbeszélések. Tlk G. Bereczki, G. Fehérvári, Z. Rab. Modern könyvtár. Próza 275. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- V a l t o n, Arvo 2005. Végjáték. Tlk B. Jávorszky, G. Fehérvári. Budapest: Széphalom Könyvműhely.
- V a l t o n, Arvo 2008. Tuhat aastat on valgus mind kandnud. – Ezer évig hordott engem a fény. Válogatott versek. Tlk J. Pusztay. Minoritates Mundi – Literatura. Szombathely: BDTF.
- V a l t o n, Arvo 2009. Felismerés. Versek. Miniatűrök. Aforizmák. Tlk L. Balla, M. Antonenkó. Ungvár: PoliPrint.
- V i l d e, Eduard 1933. A hegyfalvi tejesember. Tlk A. Bán. Gyoma: Kner Nyomda.
- V i l d e, Eduard 1967. Aki eladta a feleségét. Tlk B. Kálmán. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Õ n n e p a l u, Tõnu, S o m m e r, Lauri 2010. Hangolás: észt költõk verses beszélgetése. Tlk A. Jász, T. Weiner Sennyei. Pluralica.

Estonian Literature in Hungarian Translation

Keywords: Estonian literature, literary translation, Hungary, Hungarian language

The article provides a schematic survey of the presence of Estonian literature in Hungary, with special attention to anthologies. Although the Hungarians tend to know Finland better than Estonia, a nice amount of literary translations from Estonian have been published in Hungary, most of them during the recent 50 years or so. The first Hungarians who got interested in Estonia and Estonian literature were linguists. In the interwar period translations became more regular, including, among else, the epic *Kalevipoeg*, a six-volume series, and an anthology.

In the 1940s the contacts as well as translations became sporadic. Another positive change in the number and quality of translations happened only in the 1960s. During the following two dozen years one high-quality book followed another, sampling most different genres. The relatively high proportion of anthologies among the publications enabled the Hungarian reader to gain an ever better idea of Estonian literature. The special issues of literary magazines were also of help. Mention should also be made of folklore translations and the second translation of the epic *Kalevipoeg* (1985). This was a really lucky coincidence of publishing opportunity and the availability of excellent translators.

After a few years' interruption brought by a change of the political regime the second half of the 1990s mark the beginning of another period of increase in the publication of Hungarian translations of Estonian literature. At the same time a new generation of translators rose to the fore.

Andres Bereczki (b. 1962), *PhD*, senior researcher, Chair of Finno-Ugric studies, University of Budapest, bereczki@ludens.elte.hu